

Sygn. akt: I C 313/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 września 2020 roku

Sąd Okręgowy w Gliwicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Andrzej Kieć
Protokolant:	sekretarz sądowy Sandra Bień

po rozpoznaniu w dniu 25 sierpnia 2020 roku w Gliwicach

sprawy z powództwa J. M.

przeciwko K. M., A. M., E. M. (1), M. G.

o zachówek

1. oddała powództwo;
2. zasądza od powoda J. M. na rzecz pozwanych K. M., A. M., E. M. (1), M. G. solidarnie kwotę 7268 (siedem tysięcy dwieście sześćdziesiąt osiem) złotych, a nadto od powoda J. M. na rzecz pozwanych E. M. (1) i M. G. solidarnie kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;
3. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gliwicach adwokatowi M. K. wynagrodzenie w kwocie 12 600 (dwanaście tysięcy sześćset) złotych wraz z należnym podatkiem VAT tj. łącznie 15 498 (piętnaście tysięcy czterysta dziewięćdziesiąt osiem) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi;
4. kosztami sądowymi obciąża Skarb Państwa.

SSO Andrzej Kieć

Sygn. akt: I C 313/18

UZASADNIENIE

Powód J. M. – po ostatecznym sprecyzowaniu roszczenia - domagał się zasądzenia solidarnie od pozwanych K. M., A. M., E. M. (1) i M. G. kwoty 220.000zł tytułem zachowku po zmarłej matce E. M. (2). Uzasadnił, że E. M. (2) przed śmiercią darowała cały swój majątek pozwanym, w tym nieruchomości w N. przy ul (...), a on nie otrzymał zachowku. W toku procesu wskazał (k.265, 315), iż powyższej kwoty domaga się również z tytułu zachowku po swoim ojcu G. M., po którym także nie otrzymał zachowku. Nadto wniósł o zasądzenie kosztów procesu. Powyższe roszczenia powód sprecyzował na rozprawie w dniu 30 lipca 2019r (k.320).

Pozwani wnieśli o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Pozwana A. M. w odpowiedzi na pozew zakwestionowała swoją legitymację bierną, gdyż nie należy do kręgu spadkobierców ustawowych po zmarłej E. M. (2), nie jest również jej spadkobierczynią testamentową. Ponadto podniosła, że powód nie wykazał ani podstawy ani wysokości swojego roszczenia (k. 36-37).

Pozwany K. M. w odpowiedzi na pozew zarzucił, że kwestionuje prawo powoda do zachowku. Powód jest spadkobiercą ustawowym po matce obok pozwanego, małżonka zmarłej G. M. i S. M.. Ponadto zarzucił, że powód nie wykazał ani podstawy ani wysokości swojego roszczenia (k-40-41).

Pozwane M. i G. i E. M. (1) wniosły o oddalenie powództwa, zarzuciły że nie są spadkobierczyniami ustawowymi po E. M. (2), zmarła była ich babką, a rodzice do tej pory żyją. Nie są również spadkobierczyniami testamentowymi. Ponadto powód jest spadkobiercą ustawowym, co wyklucza dochodzenie zachowku. Nadto podniosły, iż powód nie udowodnił roszczenia (k. 47,48).

Pozwani zakwestionowali również żądanie zachowku po zmarłym ojcu powoda G. M.. Wskazali też m.in., iż żądanie przez powoda zachowku po rodzicach jest niezasadne albowiem powód za życia rodziców otrzymał od nich darowizny; biorąc pod uwagę wartość spadku i podlegające zaliczeniu do substratu zachowku darowizny, roszczenie powoda jest niezasadne. (k.293-295)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2016r. sygn. I Ns 2003/15 Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach stwierdził, że spadek po E. M. (2) zmarłej w dniu (...) w T. dziedziczą na podstawie ustawy jej mąż G. M. oraz synowie J. M. (powód), K. M. i S. M. –każdy z nich w 1/4 części.

Postanowieniem z dnia 27 stycznia 2017r. sygn. I Ns 1584/16 Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach stwierdził, że spadek po G. M. zmarłym w dniu 25 lipca 2016r. w T. dziedziczą na podstawie ustawy jego dzieci J. M. (powód), K. M. i S. M. –każdy z nich w 1/3 części.

W dniu 8.10.2004r G. M. i E. M. (2) dokonali darowizny stanowiącej ich własność we wspólności ustawowej nieruchomości w N. przy ul (...), obejmującej zabudowaną działkę nr (...), o powierzchni 636 m.kw oraz działkę o numerze (...), o powierzchni 187 m.kw, na rzecz: syna K. M. i jego żony A. M. (do majątku dorobkowego) – 1/5 części, wnuczki M. M. (1) (obecnie G.) – 2/5 części, wnuczki E. M. (1) – 2/5 części.

Wartość rynkowa powyższej nieruchomości, według stanu na dzień dokonania darowizny i według cen obecnych, wynosi łącznie 290.000 zł.

Za życia rodziców G. M. i E. M. (2), powód otrzymywał od nich darowizny środków finansowych, przy czym na poczet zakupu mieszkania otrzymał 52.000 zł a na poczet zakupu kiosku spożywczego otrzymał 6.000 zł.

G. M., który powyższe fakty potwierdził na piśmie, był do końca swego życia poczytalny, można z nim było rozmawiać i mieć logiczny kontakt.

Sytuacja finansowa powoda za życia rodziców była niedobra, nie posiadał on znaczącej gotówki.

Spadkodawcy E. M. (2) i G. M. nie posiadali żadnych rachunków bankowych i środków finansowych zgromadzonych na takich rachunkach. Po śmierci G. M. pozostała po nim gotówka w wysokości około 29.000 zł.

/dowody: postanowienie SR w Tarnowskich Górach z 14.04.16 INs 2003/15, postanowienie SR w Tarnowskich Górach z 27.01.2017 – k.266, umowa darowizny z 8.10.2004r – k.302-306, odpisy z Kw – k.267-272, pismo G. M. z 30.09.2015 – k.300, zeznania świadka S. M., przesłuchanie stron – k. 346-351, 353, opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości I. K. -k.362-405, 462-464).

Powyższe ustalenia faktyczne zostały poczynione na podstawie dowodów z dokumentów. Prawdziwości tych dokumentów nie zakwestionowała w sposób skuteczny żadna ze stron, nie budziła ona również wątpliwości Sądu. Dowód z dokumentu w postaci oświadczenia G. M. z dnia 30.09.2015 r. zasługiwał na wiarę albowiem okoliczności w nim stwierdzone potwierdzały również inne dowody (zeznania świadka S. M., zeznania pozwanych). Prawdziwość tego dokumentu nie została zaprzeczona, nie zostało również wykazane ażeby G. M. przedmiotowe oświadczenie sporządził w stanie wyłączającym świadomość bądź by było dotknięte inną wadą. Moc dowodowa dokumentu nie została zatem podważona. Wiarę dowodowi z zeznań świadka S. M. sąd dał albowiem były logiczne, konsekwentne, przekonujące a przez to wiarygodne. Z tych samych przyczyn sąd dał wiarę zeznaniom pozwanych, które dodatkowo potwierdzone były innymi dowodami (zeznaniem świadka, pismem G. M. z 30.09.2015r). Sąd nie dał wiary zeznaniom powoda w części, w której zaprzeczał ażeby dostał od rodziców darowizny pieniężne na zakup mieszkania i kiosku spożywczego, w części w której podawał, iż pozwany K. M. po rodzicach odziedziczył środki finansowe zgromadzone na rachunkach bankowych, że pozwani otrzymali istotne darowizny od spadkodawców: zeznania te nie zostały potwierdzone innymi dowodami a stoją w sprzeczności z pozostałym materiałem dowodowym. Zeznania pozwanego w tym zakresie sąd uznał zatem za niewiarygodne.

Sąd oparł się na opinii biegłej z zakresu szacowania nieruchomości I. K. jako spójnej, sporządzonej z wykorzystaniem fachowej wiedzy przez osobę mającą kompetencje w dziedzinie szacowania nieruchomości. Opinia była logiczna, konsekwentna, biegła wskazała zastosowane metody badawcze a swoje wnioski prezentowała przekonująco. Biegła wyjaśniała opinię ustnie na rozprawie, podtrzymując opinię główną. Biegła przedstawiła motywy, dla których wyceniała nieruchomość składająca się z dwóch działek jako całość a nie osobno poszczególne jej elementy; biegła wskazała, iż w ten sposób dokonuje się wyceny wartości rynkowej nieruchomości. Poszczególne elementy składowe nieruchomości miały znaczenie jako cechy nieruchomości; wartość rynkowa nieruchomości to wartość za jaką można ją zbyć, biorąc pod uwagę wszelkie jej cechy istniejące aktualnie i stosując metodę porównawczą.

Strony nie podważyły przekonująco ustaleń i wniosków biegłej, nie wykazały by opinia była nierzetelna bądź wadliwa – tym samym nie osłabiły jej mocy dowodowej.

Sąd zważył:

Powództwo podlegało oddaleniu.

Zgodnie z art. 991, 993, 994 Kodeksu cywilnego, zstępny, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek). Jeżeli uprawniony nie otrzymał należnego mu zachowku bądź w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny, bądź w postaci powołania do spadku, bądź w postaci zapisu, przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę; nie dolicza się do spadku drobnych darowizn, zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych, ani dokonanych przed więcej niż dziesięć laty, licząc wstecz od otwarcia spadku, darowizn na rzecz osób niebędących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

Powód to syn spadkodawców E. M. (2) i G. M. a zatem był uprawniony do dochodzenia roszczeń z tytułu zachowku. Powód określał swój zachówek jako połowa wartości udziału spadkowego, który by mu przypadł.

Postanowieniem z dnia 14 kwietnia 2016r. sygn. I Ns 2003/15 Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach stwierdził, że spadek po E. M. (2) zmarłej w dniu (...) w T. dziedziczą na podstawie ustawy jej mąż G. M. oraz synowie J. M. (powód), K. M. (pozwany) i S. M. –każdy z nich w 1/4 części.

Postanowieniem z dnia 27 stycznia 2017r. sygn. I Ns 1584/16 Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach stwierdził, że spadek po G. M. zmarłym w dniu 25 lipca 2016r. w T. dziedziczą na podstawie ustawy jego dzieci J. M. (powód), K. M. (pozwany) i S. M. –każdy z nich w 1/3 części.

Zarówno zatem powód, jak i pozwany K. M. byli spadkobiercami ustawowymi E. i G. M.. Spadkobiercami po tych spadkodawcach nie byli natomiast pozwani A. M., E. M. (1) i M. G.. Odpowiedzialność tych pozwanych mogła zatem opierać się na art.1000 kc, w sytuacji wykazania przesłanek określonych w tych przepisach.

Uprawnienia z tytułu zachowku przysługują również w przypadku dziedziczenia z ustawy, również wtedy gdy uprawniony do zachowku jest spadkobiercą ustawowym.

Powód jest spadkobiercą po E. M. (2) w 1/4 części a po G. M. w 1/3 części. Zachówek dla powoda wynosi połowę wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła a zatem po E. M. (2) wynosi 1/8 części a po G. M. 1/6 części spadku.

Sąd na potrzeby wyliczenia zachowku ustalił substrat zachowku, doliczając do niego dokonane przez spadkodawców darowizny, podlegające zaliczeniu zgodnie z art. 993 i 994 kc.

Substrat zachowku po spadkodawcy E. M. wynosi 174.000 zł i został wyliczony w następujący sposób:

- wartość spadku na dzień otwarcia spadku wynosiła 0 zł (majątek spadkodawczyni rozdysponowała za życia, dokonując darowizn);
- 145.000 zł z tytułu darowizny nieruchomości dokonanej na rzecz pozwanych w dniu 8.10.2004r (wartość nieruchomości wyliczona przez biegłego wynosiła 290.000 zł ale tylko połowa nieruchomości należała do E. M. (2); druga połowa należała do jej męża);
- 29.000 zł z tytułu darowizn dokonanych na rzecz powoda (łącznie darowizny podlegające zaliczeniu wynoszą 58.000 zł tj. 52.000 zł na zakup mieszkania i 6.000 zł na zakup kiosku spożywczego, ale tylko połowa pieniędzy należała do E. M. (2); druga połowa należała do jej męża).

Substrat zachowku po spadkodawcy G. M. wynosi 53.166 zł i został wyliczony w następujący sposób:

- 9.666 zł (jest to odziedziczona przez pozwanego K. M. gotówka po ojcu; łącznie gotówki spadkodawca pozostawił 29.000 zł ale należy ją podzielić na trzech spadkobierców ustawowych);
- 29.000 zł z tytułu darowizn dokonanych na rzecz powoda (łącznie darowizny podlegające zaliczeniu wynoszą 58.000 zł tj. 52.000 zł na zakup mieszkania i 6.000 zł na zakup kiosku spożywczego, ale tylko połowa pieniędzy należała do G. M.; druga połowa należała do jego żony);
- 14.500 zł z tytułu wartości darowizny nieruchomości dokonanej przez spadkodawcę na rzecz pozwanego K. M. w dniu 8.10.2004r (wartość nieruchomości wyliczona przez biegłego wynosiła 290.000 zł ale tylko połowa nieruchomości należała do G. M. tj. o wartości 145.000 zł /druga połowa należała do jego żony/; w przypadku spadkodawcy G. M. zmarłego w dniu 25.07.2016r do obliczenia substratu zachowku nie wlicza się darowizny dokonanej na rzecz pozwanych A. M., E. M. (1) i M. G. albowiem nie są one jego spadkobiercami a darowizna była dokonana na więcej niż 10 lat wstecz przed otwarciem spadku – art. 994 par. 1 kc; pozwany razem z żoną A. M. otrzymali w darowiźnie 1/5 części nieruchomości a więc pozwany K. M. otrzymał połowę z 1/5; 1/5 z wartości 145.000 zł to 29.000 zł a z kolei połowa z tej 1/5 to 14.500 zł).

Uwzględniając wyliczony substrat zachowku, należny powodowi po spadkodawcy E. M. (2) zachówek wynosi 21.750 zł (1/8 /tj. połowa wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła/, ze 174.000 zł).

Uwzględniając wyliczony substrat zachowku, należny powodowi po spadkodawcy G. M. zachówek wynosi 8.861 zł (1/6 /tj. połowa wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła/, z 53.166 zł).

Zgodnie z art. 996 kc, darowiznę dokonana przez spadkodawcę na rzecz uprawnionego do zachowku, zalicza się na należny mu zachowek.

Powód dostał od spadkodawcy E. M. (2) darowiznę o wartości 29.000 zł a zatem kwotę wyższą niż należny zachowek; żądanie zachowku po matce jest więc niezasadne.

Powód dostał od spadkodawcy G. M. darowiznę o wartości 29.000 zł a zatem kwotę wyższą niż należny zachowek; żądanie zachowku po ojcu jest więc niezasadne.

Z uwagi na to powództwo należało oddalić.

O kosztach procesu orzeczono stosownie do wyniku sprawy na zasadzie art. 98 kpc, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Na zasądzone koszty składają się koszty zastępstwa procesowego według taryfy tj. 7200 zł za prowadzenie sprawy w I instancji (należne solidarnie wszystkim pozwanym) wraz z opłatami od pełnomocnictw (4X17 zł) oraz kwota 5.400 zł należna pozwanym E. M. (1) i M. G. z tytułu kosztów zastępstwa procesowego za reprezentowanie w sprawie apelacyjnej przed sądem II instancji. (podstawa prawna: par. 6 pkt 7 oraz par. 12 ust.1 pkt 2 rozp. Min Spraw. z 28 września 2002r w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...), znajdujące zastosowanie z uwagi na datę wpływu sprawy do sądu).

W punkcie 3 wyroku sąd przyznał pełnomocnikowi z urzędu powoda wynagrodzenie za prowadzenie sprawy w I i II instancji (odpowiednio 7.200 zł + 5.400 zł = 12.600 zł) wraz z należnym podatkiem VAT. (podstawa prawna: par. 6 pkt 7 oraz par. 13 ust.1 pkt 2 i par. 2 ust. 2 rozp. Min Spraw. z 28 września 2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie (...), znajdujące zastosowanie z uwagi na datę wpływu sprawy do sądu).Przyznania wynagrodzenia pełnomocnikowi z urzędu powoda wynagrodzenia w wyższej wysokości nie uzasadniał włożony przez niego nakład pracy w przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy i rozstrzygnięcia.

SSO Andrzej Kieć